

ӘОЖ 327.8

ЛЮКСЕМБУРГ МЕМЛЕКЕТІНІҢ ҚАЗІРГІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЫ

Нахипова Нұрбибі

E-mail: nurbibi.bahtiyarovna@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Халықаралық қатынастар факультетінің 3 курс студенті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі - Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Халықаралық қатынастар кафедрасының доценті, Медеубаева Ж.М.

Люксембург ресми атауы – «Люксембург Ұлы Герцогтігі». Мемлекет әлемдегі жалғыз егеменді Ұлы Герцог.

Люксембург Ұлы Герцогтігі Бельгия, Германия және Франция арасындағы Еуропа жүрегінде орналасқан. Кішігірім географиялық өлшеміне қарамастан, Люксембург тартымды және бәсекеге қабілетті бизнес орталығы болды. Люксембург Еуропалық Одақтың негізін қалаушы, барлық ірі халықаралық институттардың мүшесі, сондай-ақ НАТО, БҰҰ және ЭЫДҰ-ның негізін қалаушы. Люксембург қаражат пен активтерді басқарумен айналысатын әлемдік көшбасшы болып табылады және әр түрлі бизнес пен қаржыландыруға байланысты іс-әрекеттерді жүзеге асыру үшін тамаша орын болып саналады.

Люксембургте салық салу, инфляцияның төмендігі, ЖІӨ-нің жоғары болуы, сондай-ақ Еуропадағы ҚҚС-ның ең төменгі деңгейі, сондай-ақ қатты заңнамалық және нормативтік база бар. Өмір сүру сапасы жоғары ел Еуропаның ең ірі инвестициялық қоры және АҚШ-тан кейінгі екінші ірі әлемдік орталық болып отыр.

Экономикалық даму көрсеткіштері, өмір сүру деңгейі мен сапасы, жан басына шаққандағы автомобильдер саны, әлеуметтік кепілдіктер, ел ұзақ жылдар бойы Батыс Еуропада жетекші орындарды иеленіп, екі индикатор - халықтың жан басына шаққандағы ЖІӨ үлесі және сатып алу қабілеті бойынша көшбасшы болып келеді. Люксембургтің 2005 жылғы макроэкономикалық көрсеткіштері ел үшін рекордтық экономикалық өсу қарқыны бар еуропалық мемлекеттің экономикалық дамуының үлгісі болып табылады. Қазіргі уақытта Люксембург Еуропаға ғана емес, бүкіл әлемге экономикалық интеграцияның ең белсенді қатысушыларының бірі. Люксембург - бұл кішкентай мемлекет, оның аумағы 2,6 мың шаршы шақырым, Еуропаның ең бай елдерінің бірі болып саналады.

Люксембург экономикасының кейбір ерекшеліктері Батыс Еуропа елдерінің экономикаларынан ерекшеленеді. Ең алдымен, ол сыртқы нарыққа өте тәуелді: елдің барлық

өнімдері экспортталады. Алайда, Люксембург қажетті отын мен шикізаттың негізгі бөлігін импорттауға мәжбүр.

Люксембург - жоғары индустрияландырылған мемлекет: экономикалық тұрғыдан белсенді халықтың жартысы өнеркәсіп пен көлік саласында, ал ауыл шаруашылығында бұл шамамен 7% құрайды. Дегенмен, индустрия бір саланың гипертрофиялық дамуы - болат өнеркәсібі арқылы ерекшеленеді. Люксембург әлемдегі темір және болатты балқыту бойынша 22-орынға ие және 1977 жылы сәйкесінше бір адамға 10 тонна және 12 тонна көрсеткішке ие, он үш жыл бойы әлем чемпионатын өткізіп, Бельгия, Германия, АҚШ және Франция сияқты жоғары индустрияландырылған «металлургиялық» елдерді қалдырды[1].

Люксембургтің үлгісі экономикалық даму тұрғысынан ең табысты болып саналады - 1980-2000 жылдар аралығында ЖІӨ-нің орташа жылдық өсімі 5% -дан асты. Осындай өсу қарқынына ықпал еткен факторлардың арасында қызмет көрсету секторын (ең алдымен қаржылық, көлік, ақпараттық және коммуникациялық технологиялар және т.б.), жоғары тиімді және бәсекеге қабілетті саланы, табысты инвестициялау саясатын, жоғары білікті жұмыс күшін тартуға мүмкіндік беретін жеке тұлғалардың табыстары, сондай-ақ халықтың жоғары табысын айтуға болады. Сонымен бірге, Люксембург жан басына шаққандағы ЖІӨ-нің үлесі, инфляция деңгейі, өмір деңгейі және сапасы сияқты бірқатар экономикалық даму көрсеткіштері бойынша әлемнің барлық елдерінің арасында ең жоғары орындарға ие.

Люксембургтің негізгі экономикасын, ол қазіргі кезеңде дамыған елдер үшін тән қызмет көрсету саласы болып табылады. Қызмет көрсету саласы елдің ЖІӨ-нің шамамен 85% -ын құрайды. Қаржы секторы Люксембург үшін үлкен маңызға ие, ол 2016 жылы ЖІӨ-нің 23% -ын құрады. Айта кету керек, 1970-ші жылдарға дейін ел экономикасының жетекші секторы металлургия болды, бұл еуропалық өнеркәсіпті болат өнімдерімен қамтамасыз етті деп айтуға болады. 1970-шы жылдардағы болат өнеркәсібіне айтарлықтай әсер еткен мұнай дағдарысы Люксембург үкіметін ел экономикасын айтарлықтай әртараптандыруға бағыттады. Атап айтқанда, 80-ші жылдардың ортасында - 90-жылдардың басында қызмет көрсету секторын дамыту басымдығына ие болды. Люксембург ірі және жылдам дамып келе жатқан халықаралық қаржы орталықтарының бірі болды. Бүгінгі таңда Люксембургтегі қаржы секторында 46 мың адам еңбек етеді. Люксембургте қаржылық қызметтерден басқа, көлік қызметтері, ақпараттық және коммуникациялық технологиялар және басқа да жоғары технологиялық қызметтер жақсы дамыған [2].

Өнеркәсіпте айтарлықтай ерекшеленеді. Елде химиялық (пластикалық және синтетикалық материалдар өндірісі), шыны, машина жасау (автомобиль компоненттерін өндіру, электр жабдықтары, аспап жасау), металл өңдеу және медициналық техниканы өндіру салалары жақсы дамыған.

Люксембургте, басқа еуропалық елдердегі сияқты, тұрақты даму да белсенді түрде дамып келеді және әртүрлі «жасыл» технологиялар белсенді түрде даму үстінде. Бүгінде осындай салаларда жұмыс істейтін көптеген компаниялар болат өндірісін, жел энергиясын, күнді қайта өңдеу сияқты энергетика, автокөліктерге арналған жылу шағылыстыратын шыны өндірісі және т.б. экологиялық таза өнімдер мен процестерден тек Люксембургте ғана емес, сондай-ақ сыртқы нарықтарда пайда табуда.

Елде ғылыми зерттеулер мен инновацияларды қолдауға ерекше көңіл бөлінеді. Соңғы жылдары Люксембург үкіметі ғылыми және инновациялық салалық кластер құру және дамыту саясатын жүргізді. Қазіргі уақытта елде автомобиль компоненттерін өндіру, жаңа материалдар мен өндіріс технологиялары, биомедицина, экологиялық технологиялар, ғарыш, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, ағаш өңдеу және «шығармашылық индустрия» сияқты салаларда жұмыс істейтін кластерлер құрылған.

Люксембург - халықаралық сауданың белсенді қатысушысы. Сонымен қатар, энергетика, көлік құралдары, маталар және ауыл шаруашылық техникасы сияқты бірқатар тауарлар үшін ел толығымен шетелдік тауарларға тәуелді.

Люксембург экономикасы дәстүрлі әлемдік экономика үшін ашық. Тауарлардың сыртқы саудасы және қызмет көрсету, Ұлы Герцогтігінің экономикасын дамыту үшін өте

маңызды, мемлекет даму мен тұрақты өсуді қамтамасыз ету үшін ішкі нарыққа ғана сене алмайды. Люксембург экономикасының әлемдік экономикаға тартылуының жоғары деңгейінің бірі елде шығарылған тауарлар мен қызметтердің шамамен 90% -ын экспорттау фактісі болып табылады. Люксембургтің «Статек» орталық статистикалық және экономикалық зерттеулер қызметінің мәліметтері бойынша, Люксембург сыртқы сауда айналымы 2016 жылы 29,4 млрд. еуроны құрады, ал сыртқы қызметтердің айналымы - 150,4 млрд. еуро. Бұдан басқа, Люксембург өз аумағына трансұлттық компанияларды тарту бойынша көшбасшылардың бірі болып табылады. Бұған ықпал ететін факторлар ретінде қолайлы географиялық жағдайды, саяси және әлеуметтік тұрақтылықты, жоғары дамыған инфрақұрылымды, қолайлы салық режимін, сенімді серіктес беделін айтуға болады, әлемдегі жетекші агенттіктер соңғы жылдары «AAA» кредиттік рейтингісін және Люксембург арқылы Еуропалық Одақтың ортақ нарығына шығу мүмкіндігін ұсынды.

Люксембург Еуропаның және әлемнің негізгі қаржы орталықтарының бірі болып саналады. Ұлы Герцог Еуропадағы бірінші, ал елдегі инвестициялық қорлардың саны бойынша екінші орында, Люксембург Инвестициялық қорлар қауымдастығының (ALFI) басшылығымен 2016 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша активтер 3 741 трлн еуроны құрады [3].

Люксембургтегі «Стек» Орталық статистикалық және экономикалық зерттеулер қызметінің мәліметтері бойынша елдің ЖІӨ-нің өсуі 2016 жылдың соңына қарай 3,7% -ды құрады. 2015 жылмен салыстырғанда экономикалық өсімнің бәсеңдеуіне қарамастан, бұл көрсеткіш 4,8% деңгейінде болғанымен, ол Еуропалық Одақтың орташа өсу қарқынынан жоғары, Еуростаттың еуропалық статистикалық қызметінің деректері бойынша, 2016 жылы 1,8% құрады. Сонымен қатар, 2017 жылы Люксембургтегі экономикалық өсім 4,2% деңгейінде болды.

Инфляцияның өсуі 2016 жылы баяулады және 0,3% -дан аспады, бұл 2015 жылға қарағанда екі есе төмен. Өткен жылы Люксембургтегі жұмыссыздық деңгейі 6,8% -дан 6,2% -ға дейін төмендеді.

Мемлекеттік қарызға қатысты оң динамика да байқалады, оның деңгейі 2016 жылы ЖІӨ-нің 22,7% -дан 20,5% -ға дейін немесе 10,9 млрд. еуроға дейін азайды.

Люксембург экономикасының сәтті дамуы елдегі индустрияны инвестициялаудың тиімді саясатымен байланысты, ол 2016 жылы шамамен 650 млн. еуроны құрады, деп хабарлайды Люксембург Экономика министрлігі. Бұдан басқа, елде көлік инфрақұрылымының жоғары қарқынын дамыту жалғасуда, оны жаңғыртуға 2016 жылы ЖІӨ-нің шамамен 4% -ын құрайтын мемлекеттік шығыстар кіреді.

Сонымен қатар, «SpaceResources.lu» бастамасының іске қосылуы Люксембургте ғарыш объектілерінде табиғи ресурстарды барлау мен өндіруге арналған халықаралық компаниялардың кластерін құруды атап өту керек. Мемлекет тарапынан 2016 жылы жобаға салынған инвестициялар 200 млн. Еуроны құрады. Бір жылдан кем уақытқа дейін үкімет жобаға қатысу үшін алғашқы компанияларды тарта алды. Бұл бастама арқылы Люксембург ғарыш саласының осы сегментінде әлемдегі бірінші орында тұруға ұмтылады [4].

Дегенмен, жаңа инвесторларды экономикаға тартудағы айқын табысқа қарамастан, 2016 жылы бірқатар трансұлттық компаниялардың Люксембургтегі еуропалық штаб-пәтерін Люксембургтен көшіру туралы шешімдері белгіленді, бұл Люксембург бюджетіне елеулі салық шығындарына әкеледі. Олардың ішінде «Apple», «Amazon» және «McDonalds» сияқты американдық компаниялар бар. Сонымен бірге, сарапшылар басқа трансұлттық компаниялар өздерінің үлгісіне еріп, Люксембургтегі жалпы еуропалық деңгейде, атап айтқанда, трансұлттық компаниялардың салық салуды оңтайландыруымен күресуді күшейте отырып, осындай шешімдерді біріктіруі мүмкін деген пікірді білдіреді.

Сондай-ақ, 2016 жылы Люксембургте трансұлттық компаниялардың салық салуына қатысты бірқатар маңызды заңдар қабылданды. Атап айтқанда, ЕО-ға мүше-елдердегі трансұлттық компаниялардың табыс салығын төлеу тәртібі туралы ЕО директивасы, бұл Люксембургте 750 миллион еуродан асатын кіріспен қамтылған трансұлттық

компаниялар жыл сайын Люксембургтың құзырлы салық органына ЕО мүше-мемлекеттері таратқан олардың қызметінің нәтижелері туралы мәліметтерді беруге міндетті. Люксембург Салық басқармасы ЕО-ға мүше басқа елдердің салық органдарымен ЕО-ға мүше әрбір мемлекетте компанияның пайдасына салықты кейіннен жинау мақсатында тиісті ақпарат алмасады. Осындай бірінші деректер алмасу 2018 жылдың 30 маусымына дейін жүргізілу көзделген. Сондай-ақ, трансұлттық компаниялардың салық салуды шамадан тыс оңтайландыру тәжірибесін аяқтауға бағытталған ережелерге өзгерістер енгізілді. Бұл өзгерістер елде тіркелген, корпорациялайтын несие берудің жалғыз функциясы бар трансұлттық корпорациялардың еншілес ұйымдарының салықтық мәртебесіне қатысты. Ұлттық заңнамадағы осы өзгерістер Еуропалық Одақтың жетекші елдерінің басшыларының деңгейінде оң бағаланды.

Әрине, Люксембург экономикасының болашақтағы дамуы 2016 жылдың маусым айында өткен референдумның соңында қабылданған ЕО-дан Ұлыбританияның шығу шешімі әсер етуі мүмкін. Сонымен қатар, Люксембург бұл оқиғаны Ұлыбританияның аумағында орналасқан компаниялар мен несиелік ұйымдардың еуропалық штаб-пәтерлерін тарта отырып, Люксембург пен Лондонның қаржы орталықтарының жоғары өзара байланысын ескере отырып, капиталдың еркін қозғалысына тыйым салатын қатаң шығу сценарийі болған жағдайда жоғалтады. Жалпы алғанда, Люксембургтегі жағдайды ел үкіметі мен Standard & Poor's, Fitch, Moody's және DiBiArSe (DBRS) халықаралық рейтинг агенттіктері оң бағалайды.

Экономиканың салалық құрылымы: ауыл шаруашылығы - 1%, өнеркәсіп - 24%, қызмет - 75% ЖІӨ. Елдің өнеркәсіптік мамандануы - темір рудасы мен қара металлургияны өндіру, адам басына шаққандағы болат өндірісі бойынша (10 тоннадан астам) Люксембург әлемде бірінші орын алады. «Arbed» француз тобының Usinor-Sacilor компаниясымен біріккені 2001 жылы әлемдегі ең ірі болат кәсіпорынын құруға әкелді, оның өндірістік қуаты жылына 50 миллион тоннадан астам болат өндіреді. Химия өнеркәсібі мен машина жасау саласы дамыған.

Ауыл шаруашылығында мал шаруашылығына басымдық беріліп, жүзім өсіру мен шарап өндіру жақсы дамыған. Люксембург - халықаралық қаржылық қызметтің негізгі орталығы: банктік, сақтандыру және қаржы қызметтері 1960 жылы 1,4% -дан 1999 жылы ЖІӨ-нің 15% -на дейін өсті, Люксембург қор биржасы Еуропадағы «қаржылық жүрек» деп аталды [5].

Люксембургтың қаржы нарығы еуроаймақтағы ең ірі еуропалық орталық АҚШ-тан кейінгі инвестициялық қордың екінші әлемдік орталығы болып табылады. Қазіргі уақытта Люксембургте 142 банк тіркелген, олардың көпшілігі шетелдік клиенттерге бағдарланған және халықаралық нарықта өз қызметін жүргізеді. Үлкен Люксембург банктерінің басым көпшілігі Люксембургті либералды салық заңнамасына, банк құпиялылығының жоғары деңгейіне және бірыңғай еуропалық нарықта трансшекаралық қызметтерді ұсыну қабілетіне байланысты тіркеу орны ретінде таңдаған шетелдік тұлғаларға тиесілі. 142 банктің бесеуінің тек Люксембург капиталына ие екендігін атап өту маңызды.

Экономиканың негізі, ең алдымен, қаржылық салада, оның ішінде дамыған қызмет көрсету секторы болып табылады.

Осылайша, қорытындылай келе, Люксембург экономикасы сыртқы нарыққа өте тәуелді. Люксембург - жоғары индустрияландырылған мемлекет: экономикалық тұрғыдан белсенді халықтың жартысы өнеркәсіп пен көлік саласында, ал ауыл шаруашылығы бұл шамамен 7% құрайды. Люксембург темір және болат балқыту саласында әлемде 22-ші орында. 2002 жылғы 1 қаңтардан бастап Люксембург валютасы - Еуро (EURO). Люксембург сыртқы саудасы Бельгияның сыртқы саудасымен байланысты және Бельгияның Ұлттық банкі Люксембургтың халықаралық операцияларын жүзеге асырады. Өнеркәсіптік өнімнің басым бөлігі экспортталады, оның 1/3 бөлігі металл және дайын өнім болып табылады. Люксембург өнеркәсібі үшін электр энергиясын толығымен импорттайды - көмір және мұнай; автомобильдер, тоқыма, мақта, азық-түлік және ауыл шаруашылығы техникасы

импортталады. Люксембургтың негізгі сыртқы сауда серіктестері - ЕО елдері. Негізгі салалар - банктік, болат өнеркәсібі, металлургия, тамақ өнеркәсібі, химия, машина жасау, шиналар, шыны және алюминий өндірісі. Агроөнеркәсіптік өнімдер - арпа, сұлы, картоп, бидай, жеміс-жидек және жүзім. Өңделетін болаттан, химиялық өнімдерден, резеңке өнімдерден, шыныдан, алюминийден, басқа да өнеркәсіптік өнімдердері Германияға 33%, Франция 20%, Бельгия 12%, Ұлыбритания 6%, АҚШ 5%, Нидерландға 4%-ы экспортталады. Минералдар, металдар, азық-түлік, жоғары сапалы тұтыну тауарлары - Бельгия 36%, Германия 27%, Франция 12%, Нидерланды 5%, АҚШ 4% осы сияқты елдерге импортталады.

Ауыл шаруашылығы қарқынды жүргізілсе де, экономикада екінші орын алады. Халықтың азық-түлікке деген қажеттілігін тек жартысы ғана қанағаттандырады. Соңғы жылдары ауыл шаруашылығының рөлі құлдырауда. Онда жұмыс істейтін адамдардың саны азайып, алқап азайды.

Уақыт өте келе, жаһандық экономикалық жағдайдың жақсаруына және еуропалық интеграциялық үдерістерді нығайтуға байланысты Люксембург экономикалық өсуде орнықты ұстанымға ие болып, өнеркәсіптік және ауылшаруашылық өндірістерін бірте-бірте ашып, қаржы саласының басты орындарының бірі болып табылуда.

Қазіргі уақытта Люксембург -Швейцарияның елді мекендерінен басқа өмір деңгейінде және сапасымен салыстырмалы түрде Еуропадағы ең қымбат қалалардың бірі болып табылады . Осыған қарамастан, Люксембург елдің тұрақты дамуына бағытталған елдің бірі және Еуропа Одағында орталық орынды иеленуді жалғастыруда.

Қоланылған әдебиеттер тізімі

1. Деловой Люксембург. Спецвыпуск книги, М, 2007. Электронная версия издания.
2. Дробков В.А. На перекрестке дорог, культур, историей: Очерки по Бельгии и Люксембургу. М.: ИФК Омега. 2007.Электронная версия издания.
3. Jean-Marie Kreins, Histoire du Luxembourg. Paris, 2010.
4. Великое Герцогство Люксембург и Европейский Союз <https://studexpo.ru/203914/>.
5. Годовой обзор состояния экономики и основных направлений внешне экономической деятельности Люксембурга за 2016 год http://91.206.121.217/TpApi/Upload/obzor_economy_Luxemburg_2017/.